

POLICY- KARTLÄGGNING SOCIAL INNOVATION

**RAPPORT AV RAMBOLL PÅ UPPDRAG AV
SVERIGES NATIONELLA KOMPETENSCENTER
FÖR SOCIAL INNOVATION, 2025**

RAMBOLL

Bright ideas.
Sustainable change.

sociala partnerskapet för
innovationer

Finansieras av
Europeiska unionen

Innehåll

1	Inledning	2
1.1	Bakgrund och behov.....	2
1.2	Rambolls uppdrag.....	3
1.2.1	Syfte och avgränsningar	3
1.2.2	Metod	4
1.3	Disposition	4
2	Identifierade policyförutsättningar	5
2.1	Analysobjekt med direkt eller indirekt påverkan	5
2.1.1	Regeringsuppdrag för att främja innovativa utfallsfokuserade arbetssätt och investeringsmodeller, såsom sociala utfallskontrakt.....	6
2.1.2	Impact Innovation.....	7
2.1.3	Budgetpropositionen.....	7
2.1.4	Forsknings- och innovationspropositionen 2024.....	8
2.1.5	Strategi för att möjliggöra och bidra till ansvarsfull innovation i hälso- och sjukvård, socialtjänst och tandvård	9
2.1.6	Nya socialtjänstlagen.....	9
2.1.7	Framtidens Finsam-lagstiftning.....	10
2.1.8	EU:s sammanhållningspolitik: Regionalfonden och ESF+	11
2.1.9	Handlingsplan för den sociala ekonomin	11
2.1.10	Trender och styrsignaler i EU och Norden.....	12
3	Övergripande analys av möjligheter för social innovation	13
3.1	Nya förutsättningar för social innovation i ett förändrat innovationslandskap.....	13
3.2	Nya möjligheter genom pågående policyförändringar	13
3.3	Vikten av mätbarhet, skalbarhet och rättighetsbaserade arbetssätt.....	14
3.4	Behovet av nationell sociala agenda	14
3.5	Behovet av långsiktiga plattformar och intermediära aktörer	14
4	Övergripande reflektioner och rekommendationer	16
4.1	Strategisk inriktning och funktion för ett fortsatt relevant nationellt kompetenscenter	16
4.2	Organisering för att möjliggöra implementering, samverkan och lärande.....	17
4.3	Långsiktig och samordnad finansiering för att stärka kompetenscentrets roll.....	17

1 Inledning

Social innovation utgör en central förutsättning för att utveckla nytänkande och hållbara lösningar på komplexa samhällsutmaningar inom välfärd, hälsa, arbetsliv och andra angelägna områden. Mötesplats Social Innovation (MSI) verkar för att stärka sådana initiativ genom kunskapspridning, samarbete och utveckling av strukturer som främjar social innovation i Sverige.

Ramboll Management Consulting (hädanefter Ramboll eller vi) har på uppdrag av MSI genomfört en policykartläggning med syfte att identifiera politiska trender och processer som påverkar förutsättningarna för social innovation. Kartläggningen fokuserar särskilt på nationellt politiskt stöd och möjligheterna att etablera ett permanent nationellt kompetenscenter för social innovation i Europeiska socialfonden (ESF).

1.1 Bakgrund och behov

Samhället står inför en rad komplexa utmaningar, däribland ökad psykisk ohälsa, hög arbetslöshet, social exkludering och ett växande tryck på välfärdssystemen. För att möta dessa krävs lösningar som inte enbart bygger på traditionella strukturer, utan som tar vara på kreativitet, samverkan och förnyelse.

Social innovation är ett sätt att utveckla sådana lösningar. Begreppet avser nytänkande insatser, exempelvis i form av nya metoder, modeller eller samarbeten, som syftar till att hantera samhällsutmaningar och förbättra människors livsvillkor. Även om all innovation sker i ett socialt sammanhang, så är social innovation särskilt fokuserat på att uppnå sociala mål genom sociala medel, det vill säga att skapa nya relationer, praktiker eller strukturer som bidrar till positiv förändring i samhället.

Mötesplats Social Innovations roll

Mötesplats Social Innovation (MSI) är en nationell plattform för kunskap och samverkan inom social innovation. Plattformen har sitt säte vid Malmö universitet och är verksam genom regionala noder vid flera svenska lärosäten, däribland Högskolan i Borås, Jönköping University, Luleå tekniska universitet, Umeå universitet och Örebro universitet.

MSI samlar aktörer från olika sektorer, sprider kunskap och stärker strukturer som underlättar utveckling och tillämpning av social innovation i praktiken. Arbetet syftar till att stödja såväl idéburna som offentliga och akademiska aktörer i att gemensamt utveckla lösningar på samhällsutmaningar.

På uppdrag av Svenska ESF-rådet driver MSI även ett nationellt kompetenscenter för social innovation i Europeiska socialfonden (ESF). Det sker i samverkan med Nationella nätverket för samordningsförbund (NNS) och Partnerskapet för sociala innovationer i Region Örebro län. Genom kompetenscentret bidrar MSI med kunskapsutbyte, analys och metodutveckling för ESF-projekt, ESF-rådet och andra berörda samhällsaktörer. Initiativet är en del av EU-kommissionens satsning på nationella kompetenscenter för social innovation i medlemsländerna.

MSI:s tidigare kartläggningar och behovet av fördjupning

Under de senaste åren har MSI och andra aktörer genomfört flera kartläggningar av det svenska ekosystemet för social innovation. Dessa har bland annat fokuserat på nationell policy, regional samverkan och finansieringsmöjligheter. Syftet har varit att belysa förutsättningarna för att utveckla och genomföra nytänkande lösningar för samhällsutveckling i samarbete mellan olika samhällssektorer.

Kartläggningarna visar att det visserligen finns vissa stödfunktioner, såsom rådgivning, inkubation, projektfinansiering och sociala investeringar, men att dessa ofta är småskaliga, splittrade och kortsiktiga. Sedan Sveriges nationella strategi för socialt företagande och social innovation löpte ut 2020 har det saknats ett samlat politiskt ramverk för att stödja utvecklingen.

Det svenska policylandskapet för social innovation präglas därmed av fragmentering och avsaknad av samordning. Trots stort engagemang och många initiativ saknas stabila institutionella ramar och strukturer som kan underlätta utvecklingen och implementeringen av socialt nytänkande lösningar. Detta står i kontrast till flera andra EU-länder, där strategiska satsningar och långsiktiga nationella stödstrukturer för social innovation har etablerats. Det finns därför ett tydligt behov av att fördjupa förståelsen för hur ett mer sammanhållet och hållbart stödssystem kan utformas i Sverige.

1.2 Rambolls uppdrag

Mot bakgrund av denna situation har MSI initierat en kartläggning för att identifiera de politiska trender och processer som påverkar policyförutsättningarna för social innovation i Sverige. Ramboll har fått i uppdrag att genomföra denna kartläggning och bidra med en aktuell bild av policyförutsättningarna som påverkar området. Med begreppet policyförutsättningar avses de möjligheter och utmaningar som finns i politiska trender och processer på nationell nivå, och hur dessa påverkar utvecklingen och stödet för social innovation. Kartläggningen fokuserar på trender och processer som specifikt har betydelse för två områden:

- Politiskt stöd på nationell nivå för utvecklingen av sociala innovationer.
- Politiskt stöd på nationell nivå för etableringen av ett permanent nationellt kompetenscenter för social innovation i ESF.

De trender och processer som kartläggs omfattar bland annat den aktuella nationella politiken inom områden som innovation, tillväxt, välfärd, civilsamhälle och forskning. Uppdraget genomfördes under perioden november 2024 till juni 2025 och utfördes i nära dialog med uppdragsgivaren.

1.2.1 Syfte och avgränsningar

Syftet med kartläggningen är att ge en aktuell bild av policyförutsättningar som kan stärka utvecklingen av sociala innovationer samt etableringen av ett permanent nationellt kompetenscenter för social innovation i ESF.

Kartläggningen tar sin utgångspunkt i en analysram som formulerades i början av uppdraget i nära dialog med MSI. Analysramen bygger på centrala frågeställningar och har fungerat som en vägledande struktur för kartläggningens olika steg och för analysen av insamlad material.

Centrala frågeställningar:

- Vilka politiska trender och processer kan möjliggöra nationellt politiskt stöd till utvecklingen av sociala innovationer?
- Vilka politiska trender och processer kan möjliggöra långsiktig drift av ett nationellt kompetenscenter för social innovation i ESF?
- Vilka departement, myndigheter eller andra offentliga nyckelaktörer är relevanta för att möjliggöra detta stöd?

Avgränsning:

Kartläggningen är utforskande till sin karaktär och gör inte anspråk på att ge en heltäckande bild av policylandskapet. Den bygger på en övergripande genomgång av relevanta dokument, tidigare analyser samt dialoger med uppdragsgivaren och externa aktörer.

Syftet är inte att dra definitiva slutsatser, utan att identifiera tendenser, öppningar och frågeställningar som kan utgöra ett underlag för fortsatt strategiskt arbete. Kartläggningen ska därmed ses som ett inspirations- och kunskapsunderlag för MSI:s fortsatta utvecklingsarbete inom området social innovation.

1.2.2 Metod

Kartläggningen har genomförts i nära dialog med uppdragsgivaren och i flera steg för att säkerställa att analysen är relevant, förankrad och användbar. Arbetet har byggts på en kombination av dokumentstudier, gemensam analys och reflektion/workshops med externa aktörer.

Dokumentstudie

Ett centralt steg i kartläggningen var en dokumentstudie med fokus på att identifiera politiska trender och processer som påverkar förutsättningarna för social innovation och etableringen av ett nationellt kompetenscenter. Arbetet omfattade genomgång av tidigare kartläggningar och rapporter från MSI samt analys av offentliga policydokument, strategier och andra relevanta källor.

Relevanta underlag, samt sökorden och de tematiska kategorierna för dokumentstudien definierades i nära samarbete med MSI och utgick från uppdragets frågeställningar. Fokus låg på att identifiera relevanta trender, processer och aktörer som påverkar möjligheterna att etablera ett långsiktigt nationellt stöd för social innovation. Det insamlade materialet analyserades tematiskt och låg till grund för formuleringen av preliminära insikter, hypoteser och diskussionspunkter.

Presentation och gemensam reflektion med MSI och deras rådgivande grupp

De preliminära insikterna från dokumentstudien presenterades och diskuterades tillsammans med MSI och kompetenscentrets rådgivande grupp. Syftet med momentet var att förankra de preliminära resultaten, samla in synpunkter på analysen samt fånga upp kompletterande perspektiv och relevant underlag.

Diskussionerna bidrog till att fördjupa förståelsen av identifierade trender, aktörer och utvecklingsmöjligheter, och låg till grund för det fortsatta analysarbetet och formuleringen av slutsatser och rekommendationer i rapporten.

Workshop med nyckelaktörer

Som ett sista steg genomfördes en workshop med ett urval externa nyckelpersoner. Syftet var att pröva och vidareutveckla de preliminära slutsatserna från kartläggningen, samt att samla in idéer och perspektiv kring framtida möjligheter och behov.

Workshopen fungerade som ett forum för att diskutera möjligheter och begränsningar som framkommit i dokumentstudien. De diskussioner som fördes bidrog med värdefulla insikter till den fortsatta analysen.

1.3 Disposition

I kapitel 2 presenterar vi en samlad genomgång och analys av ett urval aktuella policyinitiativ och reformförslag som på olika sätt påverkar förutsättningarna för social innovation. Därefter, i kapitel 3, följer en övergripande analys av tvärgående mönster och strukturella möjligheter inom det aktuella policylandskapet. Avslutningsvis, i kapitel 4, sammanfattar vi våra övergripande reflektioner och rekommendationer utifrån kartläggningens resultat.

2 Identifierade policyförutsättningar

I följande kapitel sammanställer vi ett urval av nationella styrdokument, strategier och satsningar (analysobjekt) som på olika sätt påverkar förutsättningarna för social innovation. Genom att analysera innehållet i dessa dokument, i kombination med diskussioner från reflektion tillsammans med MSI och deras rådgivande grupp, samt workshop med nyckelpersoner, identifieras både möjligheter och utmaningar för hur social innovation kan utvecklas, skalas och integreras i det svenska välfärds- och innovationssystemet.

För varje dokument ges en kort beskrivning av dess innehåll och inriktning, följt av en analys av vad det kan innebära för de aktörer som verkar inom området social innovation. På så vis tydliggör vi hur existerande policyramverk bidrar till, eller begränsar, utrymmet för social innovation i praktiken.

2.1 Analysobjekt med direkt eller indirekt påverkan

Dokumentstudien omfattar elva för uppdraget utvalda analysobjekt. Av dessa har vi bedömt att tre har **direkt påverkan** på social innovation, medan vi bedömer att övriga åtta har en **indirekt påverkan** (se tabell nedan).

De analysobjekt som har direkt påverkan innehåller tydliga skrivningar eller styrsignaler som skapar konkreta möjligheter för social innovation. Analysobjekt med indirekt påverkan erbjuder mer övergripande eller implicita ingångar, där potentialen för social innovation är beroende av tolkning, tillämpning eller kompletterande insatser.

Figur 1 Klassificering av analysobjekt utifrån typ av påverkan och koppling till social innovation

Påverkan	Analysobjekt	Möjligheter	Begränsningar
Direkt	Regeringsuppdrag för att främja innovativa utfallsfokuserade arbetssätt och investeringsmodeller, såsom sociala utfalls-kontrakt	Möjliggör strukturella lösningar och stärker sektorsövergripande samverkan.	Kräver nationellt stöd och riskerar begränsat genomslag utan koppling till bredare reformer.
	Impact Innovation	Möjligheter att integrera social innovation i omställningsarbete med fokus på hållbarhet och samverkan.	Begränsas av låg prioritering, brist på inflytande för idébärare och behov av tydliga plattformar och politisk vilja.
	ESF+	Skapar finansieringsmöjligheter för social innovation, kopplar samman EU med svensk kontext och visar på prioritering i frågan.	Kan kräva hög kapacitet för att ansöka och driva projekt, vilket ger risk för lägre relevans i portföljen.
Indirekt	Budgetproposition 2025	Stärker kopplingen mellan akademi och praktik med fokus på ex testbäddar och AI i offentlig sektor.	Saknar direkt stöd för social innovation, möjligheterna är främst indirekta via nya arbetssätt och samverkan.
	Forsknings- och innovationspropositionen	Lyfter praktisknära forskning, AI och hållbarhet samt öppnar för samverkan där social innovation kan bidra.	Fokus på teknik gör att aktörer med fokus på social innovation ofta förbises utan tydlig policykoppling.
	Strategi för att möjliggöra och bidra till ansvarsfull innovation i hälso- och sjukvård, socialtjänst och tandvård	Skapar utrymme för behovsstyrd utveckling och testmiljöer där social innovation kan bidra.	Nämner inte social innovation uttryckligen och saknar tydlig koppling till den typen av aktörer som fokuserar på det.
	Nya Socialtjänstlagen	Ger mandat för samverkan och utveckling av digitala och evidensbaserade lösningar med fokus på barns rättigheter.	Kräver konkreta arbetssätt, resurser och innovationsstöd för att förverkligas i praktiken.
	Nya Finsam-lagstiftningen	Skapar potential att stärka inkluderande, sektorsövergripande arbetssätt med fokus på samverkan och social hållbarhet. Möjliggör testning av sociala innovationsmodeller.	Förverkligandet förutsätter stödstrukturer, styrning och förankring i lokalt genomförande.

Regionalfonden	Bidrar till regional utveckling med fokus på den lokala kontexten och dess behov.	Svagt fokus på sociala behov, komplexa processer och begränsat utrymme för nya typer av aktörer med fokus på ex social innovation.
Handlingsplan för social ekonomi (EU)	Ger möjlighet att stärka social innovation via arbetsintegration, upphandling och digitala lösningar.	Förverkligandet kräver nationella prioriteringar, resurser och tydligt politiskt ansvar.
EU och internationella styr signaler	Ger finansiella och policybaserade möjligheter att skala social innovation. Ger frågan viss prioritering i en svensk kontext via ex ESF+.	Risk att Sverige inte hinner påverka eller anpassa till nationella behov i tid. Ofta ett glapp mellan EU- och nationella prioriteringar.

2.1.1 Regeringsuppdrag för att främja innovativa utfallsfokuserade arbetssätt och investeringsmodeller, såsom sociala utfallskontrakt

Mellan 2024 och 2027 har Regeringen gett Folkhälsomyndigheten och Vinnova i uppdrag att förbereda, utforma och implementera ett långsiktigt nationellt stöd för att stimulera användandet av innovativa utfallsfokuserade arbetssätt och investeringsmodeller, såsom sociala utfallskontrakt. Syftet är att utveckla nya sätt att finansiera socialt innovativa lösningar som fokuserar på faktiska resultat inom sociala och hälsomässiga områden, snarare än att fördela resurser genom traditionella bidrag.

En central ambition är att stärka tvärsektoriell samverkan mellan offentlig sektor, civilsamhälle, näringsliv och akademi. Regeringsuppdraget betonar särskilt behovet av lösningar som är skalbara, hållbara och implementeringsbara på systemnivå, med särskilt fokus på barns och ungas psykiska hälsa. Uppdragets breda mandat, koppling till flera samhällssektorer och inriktning på långsiktiga resultat positionerar det som ett viktigt initiativ inom den socialpolitiska innovationsarenan.

Möjligheter för social innovation

Genom att utmana traditionella styrmodeller och finansieringsformer skapar regeringsuppdraget nya möjligheter att finansiera socialt innovativa lösningar som en del av framtidens välfärd. Fokus ligger på resultat snarare än genomförande. Genom utfallsbaserade modeller kan civilsamhällesaktörer och sociala företag, tillsammans med offentlig sektor och privata investerare, utveckla och skala upp insatser som vilar på evidens och utvärderas utifrån mätbara effekter.

Den tydliga inriktningen på barns och ungas psykiska hälsa ligger nära områden där social innovation redan är verksam. Det kan påskynda utvecklingen av nya arbetssätt och samverkan mellan flera samhällssektorer. Uppdragets systemfokus skapar också förutsättningar för att dessa modeller inte enbart blir tillfälliga projekt, utan integreras i ordinarie strukturer.

Utmaningar för social innovation

Trots sin potential förnyar inte uppdraget i sig existerande strukturer för finansiering eller organisering av social innovation, utan förutsätter att sådana byggs parallellt. Det är också oklart hur de aktörer som verkar inom området social innovation ska involveras, vilket kan begränsa deras möjlighet att delta på lika villkor. Utfallsfokuserade modeller kräver ofta hög kapacitet och resurser, vilket kan bli ett hinder för mindre aktörer.

För att uppdraget ska få varaktigt genomslag behöver det länkas till andra reformer som stödjer infrastruktur för lärande, koordinering och implementering. En tydlig koppling till exempelvis ett nationellt kompetenscenter för social innovation skulle kunna bidra med det praktiska stöd som krävs för att skala upp fungerande arbetssätt, särskilt i kommuner där resurser och stödstrukturer kan saknas. Utan sådana länkar riskerar satsningen att förbli isolerad, med begränsad påverkan på hur sociala innovationer faktiskt tas vidare och får fäste i ordinarie system.

2.1.2 Impact Innovation

Impact Innovation är ett nytt strategiskt innovationsprogram som drivs gemensamt av Vinnova, Formas och Energimyndigheten. Programmet lanserades 2023 och planeras pågå under minst tio år. Syftet är att samla aktörer från olika samhällssektorer kring gemensamma missionsorienterade mål, med särskilt fokus på klimat, konkurrenskraft och kompetensförsörjning. Programmet ersätter de tidigare strategiska innovationsprogrammen (SIP) och har ett tydligare fokus på att omvandla innovationskapacitet till samhällsförändring i större skala.

Den samlade satsningen engagerar näringsliv, offentlig sektor, akademi och civilsamhälle och förväntas omsätta cirka en miljard kronor per år. Programmet bygger på missionslogik med fokus på långsiktiga effekter snarare än enskilda projekt. Det utgår från en bred definition av innovation och syftar till att främja inkluderande styrning, nya samverkansformer och strukturell förändring.

Inom programmet har till exempel Metals & Minerals utlysningar för genomförbarhetsstudier och forskningsprojekt som utvecklar sociala innovationer. SustainGov riktar sig till offentliga aktörer och stödjer samverkansprojekt för främjande och förebyggande insatser som stärker hälsa och social välfärd. Water Wise Societies finansierar aktörer som tillsammans vill testa, utveckla eller skala upp lösningar för hållbart vatten, samt etablera så kallade omställningslabb för att driva på samhällsförändring inom området.

Möjligheter för social innovation

Impact Innovation utgör ett av de mest uttalade initiativen inom det svenska innovationssystemet där de aktörer som verkar inom området social innovation och sociala perspektiv lyfts fram som relevanta. Programmets inriktning på systemomställning, hållbarhet och resiliens ligger nära många av de arbetssätt som kännetecknar social innovation, såsom tvärsektorieell samverkan, användarcentrerad utveckling och fokus på samhällseffekter. Den inkluderande styrningslogik som eftersträvas öppnar upp för att sociala värden och icke-tekniska lösningar kan ges utrymme, särskilt i program som SustainGov och Water Wise Societies. I SustainGov har flera sociala innovationsinitiativ redan finansierats i förstudier, och Water Wise Societies planerar att etablera omställningslabb där de aktörer som verkar inom området social innovation och den sociala dimensionen lyfts fram i frågor som till exempel krisberedskap. Dessa exempel visar att det finns ett faktiskt utrymme för social innovation inom programmets ram, inte bara i teori utan också i praktisk tillämpning.

Utmaningar för social innovation

Samtidigt återstår frågor om hur inkluderande programmet blir i praktiken. De strukturer som hittills dominerat liknande program har ofta utgått från akademiska och industriella logiker, vilket riskerar att skapa trösklar för mindre aktörer. Även om flera missions tydligt nämner sociala perspektiv, finns en risk att dessa inte prioriteras i konkurrens om resurser, särskilt om kopplingen till klimat- eller tekniskmål inte är tydlig. Programmen samlar ett stort antal aktörer och organisationer, vilket skapar komplexa strukturer som kan vara svåra att navigera för aktörer som saknar etablerade nätverk. För mindre aktörer kan även långsiktiga tidshorisonter, samfinansieringskrav och krav på systempåverkan utgöra praktiska hinder för att delta.

2.1.3 Budgetpropositionen

Budgetpropositionen för 2025 är ett centralt dokument som styr hur statens resurser fördelas mellan olika samhällsområden. Den har betydelse för bland annat finanspolitik, ekonomisk styrning, forskning, innovation och välfärdsutveckling. I propositionen ges forskning och innovation en mer framträdande roll inom offentlig sektor, med särskilt fokus på områden som socialtjänstens utveckling, brottsförebyggande arbete och välfärdsteknik.

Regeringen betonar vikten av att stärka kopplingen mellan akademi och praktik genom exempelvis forskningsinstitut, testmiljöer och försöksverksamheter. Samverkan mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor lyfts fram som nyckelfaktor för innovationsdriven utveckling inom välfärden. Digitalisering och artificiell intelligens pekas ut som

viktiga verktyg för att effektivisera offentlig sektor, särskilt inom hälso- och sjukvård, socialt arbete och brottsförebyggande insatser. Samtidigt lyfts behovet av att ny teknik implementeras på ett etiskt och ansvarsfullt sätt.

Möjligheter för social innovation

Budgetpropositionen betonar behovet av att stärka kopplingen mellan akademi och praktik, särskilt inom områden som socialtjänst, brottsförebyggande arbete och välfärdsteknik. Här finns en potential för social innovation att bidra med nya arbetssätt och lösningar i samverkan mellan civilsamhälle, offentlig sektor, näringsliv och akademi.

Budgetpropositionen pekar ut flera satsningar som kan skapa goda förutsättningar för social innovation. Bland annat lyfts testbäddar, digitalisering och sektorsövergripande utvecklingsmiljöer som verktyg för att stärka innovationsförmågan i offentlig sektor. Dessa typer av satsningar kan även användas för att utveckla, pröva och skala sociala innovationer i samverkan mellan civilsamhälle, offentlig sektor, akademi och näringsliv.

Utmaningar för social innovation

Social innovation nämns inte uttryckligen i budgetpropositionen, utan uttryckligt fokus på de frågor och de aktörer som berör social innovation. Det innebär att satsningarnas relevans för social innovation till stor del beror på hur öppet de tolkas i de kontexter där budgetproppen är en viktig styrsignal. Utan riktad styrning, resurser eller uppdrag finns en risk att möjligheterna inte omsätts i praktik, särskilt för mindre idéburna aktörer eller andra aktörer som verkar inom området social innovation utan etablerade positioner i innovationssystemet.

2.1.4 Forsknings- och innovationspropositionen 2024

Forsknings- och innovationspropositionen är ett centralt styrdokument som fastställer Sveriges långsiktiga inriktning för forskning och innovation. Den innehåller strategier för samverkan mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor, och styr omfattande resurser till universitet, forskningsinstitut och innovationsprogram. Propositionen har betydande ekonomisk tyngd och omfattar satsningar om flera miljarder kronor. Den påverkar därmed både forskningens inriktning och hur innovationsarbetet organiseras i Sverige.

I innehållet betonas praktikinära forskning och samverkan som medel för att möta komplexa samhällsutmaningar, såsom brottsförebyggande arbete, segregation och socialt utanförskap. Även hållbar utveckling, digitalisering och etisk användning av artificiell intelligens lyfts fram som centrala prioriteringar. Propositionens styrning spänner över flera politikområden och har stort genomslag i hur offentliga och akademiska aktörer inriktar sin verksamhet.

Möjligheter för social innovation

Propositionens fokus på praktikinära forskning och komplexa samhällsutmaningar skapar öppningar där social innovation kan bidra med nya lösningar. Även betoningen på hållbarhet, digitalisering och etik rymmer potential för sociala innovationer, att exempelvis bidra med användarnära och värdebaserade perspektiv i olika kontexter. Särskilt inom områden som brottsförebyggande arbete, inkludering och klimat finns möjlighet att utveckla tvärsektoriell samverkan.

Utmaningar för social innovation

Samtidigt saknas direkta hänvisningar till social innovation i propositionen. Det kan innebära att de aktörer som verkar inom området själva behöver hitta vägar in i ett system som främst är utformat för akademi, näringsliv och offentlig sektor. Fokus ligger främst på teknisk och vetenskaplig utveckling, vilket gör att sociala perspektiv riskerar att hamna utanför om det inte finns aktiv policykoppling. Det kan krävas mer specifika formuleringar för att aktörer i alla samhällssektorer ska bjudas in att delta i forsknings- och innovationspolitiken.

2.1.5 Strategi för att möjliggöra och bidra till ansvarsfull innovation i hälso- och sjukvård, socialtjänst och tandvård

Socialstyrelsens strategi för ansvarsfull innovation (2024–2027) syftar till att stärka innovationsförmågan inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och tandvård. Strategin utgår från KOMET-modellen och betonar behovsstyrd utveckling, stegvis testning och användning av upphandling som drivkraft för innovation.

Strategin definierar innovation som ett nytt sätt kombinera kunskap, idéer och resurser för att bättre och mer effektivt uppfylla ett behov. Vidare beskrivs innovation som nya, skalbara lösningar med potential att skapa väsentliga förbättringar. Strategin bygger på modellen "Förstå – Försöka – Förändra" och fokuserar på att utveckla nya arbetssätt, främja testmiljöer och stärka myndighetens roll som innovationsdrivare. Genomförandet vilar på samverkan med andra aktörer och fokus på användarbehov.

Möjligheter för social innovation

Strategins breda syn på innovation skapar utrymme för sociala och organisatoriska lösningar, inte bara tekniska. Genom att strategin fokuserar på skalbara och väsentliga förbättringar, och samtidigt betonar användarbehov, regelverksutveckling och samverkan, öppnas möjligheter för social innovation att ta plats inom vård, omsorg och socialtjänst. Särskilt relevant är strategins fokus på ansvarsfull innovation, som ligger nära sociala innovationers syfte att förena nytänkande med etik, tillit och inkludering. Det stegvisa arbetssättet i modellen "Förstå – Försöka – Förändra" ger även förutsättningar för att testa och utveckla lösningar i samspel mellan offentlig sektor, civilsamhälle och brukare.

Utmaningar för social innovation

Strategin nämner inte social innovation uttryckligen och de aktörer som verkar inom området social innovations roll utpekade inte som tydliga målgrupper för strategin. Det skapar en osäkerhet kring hur externa aktörer ska involveras i utvecklings- och innovationsprocesser. Genomförandet av strategin vilar i hög grad på Socialstyrelsens egna initiativ, vilket innebär att effekterna för aktörer utanför myndigheten till stor del beror på hur öppet strategin tolkas och tillämpas.

2.1.6 Nya socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen är ett av de mest centrala styrdokumenterna för socialt arbete i Sverige. I maj 2024 beslutade riksdagen om en ny socialtjänstlag, som träder i kraft den 1 juli 2025. Den nya lagen syftar till att modernisera socialtjänsten och säkerställa att verksamheter bedrivs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet, samt blir mer förebyggande och tillgängliga.

Lagen innebär bland annat ett ökat fokus på tidiga insatser, att kommunerna ska samverka med regioner, andra samhällsorgan och enskilda organisationer, samt att socialtjänsten ska arbeta mer hälsofrämjande och proaktivt. Det läggs också vikt vid att stärka individens delaktighet och att Socialnämnden systematiskt och fortlöpande ska följa upp, utveckla och säkra kvaliteten i verksamheten. Den nya lagen ger även socialnämnden ett tydligare brottsförebyggande uppdrag, vilket förstärker socialtjänstens roll i det tvärssektoriella arbetet med att motverka kriminalitet, otrygghet och social utsatthet. Även om lagens tillämpning kommer att utvecklas över tid, ses den redan som ett ramverk för framtidens socialtjänst och har påverkat utvecklingsarbeten i Sveriges kommuner.

Möjligheter för social innovation

Den nya socialtjänstlagen skapar ett fönster för nya arbetssätt och samverkansmodeller, särskilt i linje med lagens betoning på förebyggande insatser, samverkan och individens delaktighet. Dessa ambitioner överlappar med flera av de principer som präglar social innovation, såsom relationsbaserat arbete, lokal förankring och samskapande. Det tydliga brottsförebyggande uppdraget för socialnämnden kan dessutom öppna upp för insatser där de aktörer som

verkar inom området social innovations verksamheter och dess närvaro och kunskap om lokala förutsättningar kan bidra till trygghet, inkludering och minskad utsatthet.

Utmaningar för social innovation

För att lagens ambitioner ska bli verklighet bedömer vi att det krävs nya arbetssätt, resurser och innovationsstöd, i Sveriges kommuner, särskilt i frågor som rör delaktighet, samverkan och förebyggande arbete. I dagsläget saknas en tydlig strategi för hur de aktörer som verkar inom området social innovation och social innovation ska involveras i omställningen, vilket riskerar att insatser som bygger på beprövad erfarenhet inte ges utrymme om de saknar formell evidens. De aktörer som verkar inom området social innovations roll riskerar därmed att begränsas till punktinsatser snarare än att bli en integrerad del i ett långsiktigt utvecklingsarbete.

2.1.7 Framtidens Finsam-lagstiftning

Finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser (Finsam) regleras i dag genom lagen (2003:1210) om finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet. Syftet är att möjliggöra samordnade insatser mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, regioner och kommuner för personer med behov av sammansatta rehabiliteringsinsatser. Samordningsförbund fungerar som samverkansplattformar och gemensamma finansörer för insatser där ingen enskild huvudman ensam har ansvar eller tillräckliga verktyg.

I december 2024 redovisade Försäkringskassan sitt regeringsuppdrag att analysera behovet av förändringar i Finsam-lagstiftningen. Redovisningen omfattade en bred genomlysning av samordningsförbundens uppdrag, styrning, finansiering och uppföljningssystem, inklusive identifierade juridiska hinder för individnivåuppföljning. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har parallellt genomfört en effektutvärdering av teamverksamheter inom Finsam, och presenterade i slutet av 2024 ett antal rekommendationer för att stärka förbundens effektivitet och resultatfokus.

Försäkringskassans analys visar på ett behov av tydligare mandat, förbättrad styrning och möjlighet till individbaserad resultatmätning. Redovisningen föreslår även att vissa juridiska hinder för informationsdelning mellan parterna undanröjs. Regeringen har ännu inte lagt fram ett lagförslag, men frågan bereds vidare under 2025. Bland annat väntas den hanteras i samband med budgetprocessen för kommande programperiod.

Möjligheter för social innovation

Den genomförda översynen öppnar upp för att positionera Finsam tydligare som en möjliggörare för social innovation. Genom att förtydliga samordningsförbundens uppdrag, stärka deras mandat och undanröja rättsliga hinder för samverkan och uppföljning, skapas förutsättningar för mer behovsstyrda och individanpassade insatser. Detta kan i sin tur ge utrymme för samarbete med civilsamhället och lokalt förankrade aktörer med kapacitet att nå grupper som står långt från etablerade system.

Fokus på långsiktig inkludering snarare än enbart rehabilitering ger möjligheter att utveckla och skala rättighetsbaserade, förebyggande och tvärsektoriella lösningar. Med rätt styrning och stöd kan samordningsförbunden fungera som arenor för testning, lärande och implementering av sociala innovationer – särskilt om resursfördelning och styr signaler anpassas till den typen av utvecklingsarbete.

Utmaningar för social innovation

Trots att översynen är genomförd återstår flera oklarheter. I dagsläget finns inget konkret lagförslag, och därmed är det fortfarande ovisst om de föreslagna förändringarna kommer att omsättas i praktik. Om inte styrning, finansiering och ansvarsfördelning tydliggörs finns risk att samverkan fortsatt vilar på frivillighet och lokalt engagemang, vilket kan begränsa långsiktig innovationskraft.

Social innovation förutsätter kapacitet för samskapande, gemensam målformulering, uppföljning och samfinansiering - något som dagens samordningsförbund bara delvis har mandat och resurser att bära. Utan ett förnyat regelverk och

stärkta strukturer riskerar potentialen att gå förlorad, trots ett växande behov av sammanhängande lösningar för grupper med komplexa behov.

2.1.8 EU:s sammanhållningspolitik: Regionalfonden och ESF+

EU:s sammanhållningspolitik för perioden 2021–2027 omfattar flera fonder som riktar sig till regional och social utveckling. Bland dessa återfinns Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF), med fokus på regional tillväxt och innovation, samt Europeiska socialfonden plus (ESF+), som främst stöder sysselsättning, inkludering och kompetensutveckling. ESF+ lyfter också uttryckligen fram social innovation och social ekonomi som strategiska verktyg för att nå sina mål, och har ett särskilt programområde (E) för att utveckla, testa och sprida nya lösningar. Inom detta ramverk finansierar fonden bland annat det nationella kompetenscentret för social innovation i Sverige (NSIS), som verkar för att stärka kapacitet, kunskap och samverkan kring social innovation på lokal, regional och nationell nivå.

Regionalfonden

Möjligheter: Regionalfonden är en viktig pusselbit i det regionala utvecklingsarbetet och kan skapa samverkansytor där social innovation får ta plats i tvärsektoriella satsningar, exempelvis genom innovationsinfrastruktur, hållbar stadsutveckling eller smart specialisering. Genom sin koppling till regionala utvecklingsstrategier finns möjligheter att arbeta platsbaserat och sektorsöverskridande, i synnerhet under den pågående programperioden.

Utmaningar: Regionalfonden har generellt ett svagt fokus på sociala behov och social innovation, vilket gör att många initiativ inte naturligt ryms inom fondens prioriteringar. Den kommande programperioden (från 2028) planeras dessutom bli mer centraliserad, där ett nationellt program ersätter dagens regionala programstruktur. Även om detta ännu inte är beslutat (beslut väntas i kommande budget), kan det innebära en ökad konkurrens om medel och en svagare koppling till lokala kontexter, vilket riskerar att försvåra för platsbaserad social innovation.

ESF+ programområde E

Möjligheter:

ESF+ är i dag en nyckelaktör för att möjliggöra social innovation i Sverige. Fonden erbjuder direkt stöd för utveckling av nya metoder för inkludering, arbetsintegrerande verksamheter och stärkande av social ekonomi. Programområde E är särskilt utformat för att främja social innovation, där både idéutveckling, testning och spridning kan finansieras. Fonden uppmuntrar samverkan mellan offentlig sektor, civilsamhälle och näringsliv – särskilt på lokal och regional nivå – och möjliggör förankrade, behovsdrivna initiativ som kan skalas upp. Genom stödet till NSIS stärks även den långsiktiga infrastrukturen för kunskapsdelning och kapacitetsbyggande.

Utmaningar:

Trots sin inriktning på inkludering och innovation är ESF+ administrativt komplex, med höga krav på projektkapacitet, medfinansiering och uppföljning. Detta kan utesluta mindre aktörer, särskilt inom civilsamhället, även om deras verksamhet ligger nära fondens mål. Snäva urvalskriterier eller avsaknad av uttryckliga hänvisningar till social innovation i utlysningar kan dessutom begränsa genomslaget för experimentella eller systemförändrande lösningar.

2.1.9 Handlingsplan för den sociala ekonomin

EU:s handlingsplan för den sociala ekonomin 2021–2030 syftar till att stärka social innovation, skapa fler arbetstillfällen och bidra till social inkludering. Den är också en del av unionens arbete för att stödja den gröna och digitala omställningen. Handlingsplanen fokuserar på att förbättra förutsättningarna för aktörer inom den sociala ekonomin, bland annat genom att underlätta tillgång till finansiering, stödja kompetensutveckling och öka möjligheterna till offentlig upphandling på likvärdiga villkor.

EU-kommissionen definierar den sociala ekonomin som organisationer som verkar för samhällsnytta utan vinstsyfte, exempelvis kooperativ, ideella föreningar, stiftelser och ömsesidiga bolag. Dessa organisationer förenas av att de återinvesterar överskott i den egna verksamheten och har sociala eller miljömässiga mål.

Sverige har ännu inte tagit fram någon nationell strategi för att implementera handlingsplanen, trots att dess inriktning är av betydelse för flera aktörer inom exempelvis välfärd och arbetsliv.

Möjligheter för social innovation

Handlingsplanen öppnar för att lyfta fram den sociala ekonomins roll i samhällsomställningar. Social innovation ses som ett verktyg för att främja sysselsättning, inkludering och hållbar utveckling. För svenska aktörer innebär det en möjlighet att koppla sitt arbete till en växande europeisk agenda, där civilsamhällesorganisationer lyfts fram inom områden som arbetsintegration, digitalisering, kompetensförsörjning och offentlig upphandling.

Utmaningar för social innovation

Eftersom Sverige ännu inte har tagit fram en nationell strategi för att omsätta handlingsplanen, begränsas möjligheterna att förverkliga dess ambitioner. Det saknas också ett tydligt politiskt ansvar och resurser för att driva arbetet framåt. Begreppsförvirring kring vad som räknas till den sociala ekonomin kan göra det svårt för aktörer att koppla sitt arbete till planen. Utan tydliga definitioner och strukturer finns en risk att potentialen i den sociala ekonomin inte tas till vara fullt ut.

2.1.10 Trender och styrsignaler i EU och Norden

Trender och styrsignaler inom innovationspolitiken förändras snabbt i såväl EU som Norden. Fokus har på kort tid förflyttats från grön omställning till frågor om säkerhets- och försvarspolitik. Under senare år har missionsdriven innovation stått i centrum för många policyinitiativ, men det råder viss osäkerhet om denna inriktning nu är på tillbakagång.

Sverige har ännu inte i samma utsträckning som EU:s Horizon Europe-program integrerat missionsdrivna innovationsmodeller på nationell nivå. Däremot finns tecken på en ökad regional orientering mot missionslogik, samt initiativ på nationell nivå genom Vinnova, Energimyndigheten och Formas inom ramen för satsningen Impact Innovation. Samtidigt noteras att politiska prioriteringar i nuläget rör sig mot ett mer toppstyrt fokus, särskilt kopplat till försvar och beredskap.

Innovationslabb blir allt vanligare som metod för att möjliggöra snabb testning och implementering av ny teknik och social innovation. Finland har exempelvis etablerat nationella "Experimentation Offices", vilket möjliggör testning av nya idéer på nationell nivå. I Sverige används kontrollerade miljöer för testning inom sektorer som energimarknaden, AI och autonom teknik, ofta under tillsyn av relevanta myndigheter.

Olika former av policylabb och omställningslabb har vuxit fram som verktyg för att driva innovation inom ramen för utlysningar och program. Dessa är idag vanliga inslag i svenska innovationssatsningar. Därtill har kompetenscentra på europeisk nivå etablerats som viktiga resurser, med uppdrag att stötta såväl implementering som spridning av ny kunskap och metodik.

Hur Sverige väljer att förhålla sig till dessa utvecklingar, och i vilken utsträckning man stärker strukturer som möjliggör social innovation inom testmiljöer och missionsdrivet arbete, kommer att vara avgörande för aktörer inom området och deras möjligheter att bidra till framtidens lösningar.

3 Övergripande analys av möjligheter för social innovation

I detta kapitel analyserar vi övergripande hur aktuella trender, processer och policyinitiativ kan stärka social innovations roll och skapa förutsättningar för ett nationellt kompetenscenter. Fokus ligger på att identifiera tvärgående mönster och strukturella möjligheter inom det samtida policylandskapet. Vi belyser även vilka faktorer som är avgörande för att ta tillvara de öppningar som nu växer fram för långsiktig förändring.

3.1 Nya förutsättningar för social innovation i ett förändrat innovationslandskap

Sveriges innovationslandskap befinner sig i förändring. En rad styrsignaler, processer och policyinitiativ pekar på en rörelse bort från traditionell styrning med fasta strukturer och en väg från beslut till genomförande, mot mer flexibla arbetsätt som präglas av samverkan, lärande och anpassning över tid. Det finns förväntningar på att offentlig sektor, civilsamhälle, akademi och näringsliv tillsammans bidrar till att lösa komplexa samhällsutmaningar.

Denna förskjutning märks i satsningar på missionslogik och systeminriktade modeller, som Impact Innovation, revideringen av Finsamslagstiftningen och regeringens utfallsfokuserade uppdrag. Nya verktyg som testmiljöer, omställningslabb, som till exempel förekommer inom Impact Innovation, främjar också innovation inom social hållbarhet.

De aktörer som verkar inom området social innovation har inte en självklar roll i det framväxande innovationssystemet, trots att deras arbetsätt ofta ligger nära de värden som efterfrågas, såsom inkludering, lokal förankring och samskapande. Detta gäller exempelvis civilsamhällets innovationsaktörer, som är centrala bärare av detta perspektiv, saknar ofta tillgång till de strukturer, arenor och finansieringsmodeller som krävs för att delta på likvärdiga villkor. Om inte detta beaktas riskerar den sociala dimensionen i omställningsarbetet att försvagas.

Under workshopen med nyckelpersoner betonades att det centrala inte är att kategorisera insatser som social innovation, utan att värna de värden och arbetsätt som kännetecknar sådana initiativ. Det lyftes fram att inkluderande samverkan, lokal kunskap och förmåga att möta komplexa behov med nya lösningar bör genomsyra hela innovationssystemet, oavsett varifrån initiativen kommer. På så sätt kan social innovation fungera som ett tvärgående perspektiv som stärker relevans och förankring i omställningsarbetet.

3.2 Nya möjligheter genom pågående policyförändringar

Flera pågående policyinitiativ och styrdokument visar på en tydlig rörelse mot ökad delaktighet, förebyggande insatser och tvärsektoriell samverkan. Social innovation har historiskt spelat en viktig roll i detta i uppbyggnaden av den svenska välfärdsstaten, inte minst genom civilsamhällets initiativ, kooperativa lösningar och folkrörelsernas utvecklingskraft. I dag har social innovation fortsatt potential att bidra med värde, genom att erbjuda nya sätt att organisera och genomföra förändring i samverkan mellan olika samhällssektorer kring dagsaktuella problem. Som komplement till befintliga insatser, kan social innovation fungera som en metod för att förverkliga samhällspolitiska mål.

Tre av de analysobjekt som på olika sätt belyser behov av ökad delaktighet, förebyggande insatser och tvärsektoriell samverkan är den nya socialtjänstlagen, Socialstyrelsens strategi för ansvarsfull innovation samt regeringens satsning på utfallsfokuserade arbetsätt. Dessa styrdokument pekar på vikten av tidiga insatser, att stärka individens delaktighet och främja samverkan mellan olika sektorer.

3.3 Vikten av mätbarhet, skalbarhet och rättighetsbaserade arbetssätt

Social innovation kan bidra till samhällsutveckling på många olika sätt och nivåer, både genom lokalt förankrade initiativ och mer systempåverkande lösningar. Uppföljning och utvärdering spelar här en viktig roll, eftersom de kan synliggöra vad som fungerar och därmed skapa förutsättningar för lärande, spridning och uppskalning. För att dessa erfarenheter ska få genomslag krävs samtidigt att insatserna utgår från användarnas behov, bygger på rättighetsprinciper och tar ett brett samhälleligt ansvar. Att hålla ihop dessa perspektiv är en nyckelfråga i det policylandskap som nu växer fram.

Flera av analysobjekten understryker denna kombination. Den nya socialtjänstlagen betonar både individers delaktighet och vikten av systematisk uppföljning, vilket skapar ett behov av arbetssätt som bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet utan att tappa fokus på det lokala sammanhanget. På liknande sätt tydliggör Socialstyrelsens strategi för ansvarsfull innovation att nya lösningar behöver utvecklas stegvis och med löpande utvärdering. Regeringsuppdrag för att främja innovativa utfallsfokuserade arbetssätt och investeringsmodeller, såsom sociala utfallskontrakt, förslaget till en framtida Finsamlagstiftning och Impact Innovation lyfter också behovet av strukturell utveckling och lärande mellan sektorer.

Tillsammans signalerar dessa initiativ ett behov av arbetssätt som möjliggör lärande i praktiken, snarare än att enbart utvärdera i efterhand. Det stärker relevansen för social innovation som bygger på kontinuerlig återkoppling, användarnära insikter och, i det fall det är relevant, kapacitet att växla upp fungerande lösningar utan att förlora lokal relevans eller social förankring.

3.4 Behovet av nationell sociala agenda

EU:s policyutveckling ger ett tydligt stöd för att integrera sociala värden i samhällsomställningen. Handlingsplanen för den sociala ekonomin, liksom fonder som ESF+, positionerar social innovation som ett verktyg för att främja inkludering, sysselsättning och hållbar utveckling. Trots att flera EU-finansieringsmöjligheter redan är tillgängliga, saknar Sverige en samlad strategi för hur dessa verktyg ska användas nationellt. Det försvårar samordning mellan myndigheter och regioner, och gör det svårt att ge sektorn tydlig vägledning och långsiktigt stöd.

I dag finns inget nationellt ramverk som visar hur Sverige vill mobilisera den sociala ekonomin i linje med EU:s ambitioner. Det skapar otydlighet för såväl offentliga aktörer som idéburna organisationer, särskilt för mindre aktörer som saknar resurser att själva navigera det europeiska stödsystemet. För att social innovation ska kunna spela en aktiv roll i den europeiska agendan krävs därför inte bara tillgång till finansiering, utan också bättre samordning, ökad kunskap och kapacitetsstärkande insatser.

3.5 Behovet av långsiktiga plattformar och intermediära aktörer

För att social innovation ska få genomslag bortom enskilda projekt krävs långsiktiga plattformar och strukturer som kan bära, sprida och förankra nytänkande sätt att möta samhällsutmaningar. Det handlar om att säkra både bred tillämpning och uthållig organisatorisk och politisk förankring.

Flera aktuella policyinitiativ, som Socialstyrelsens strategi för ansvarsfull innovation, EU:s handlingsplan för den sociala ekonomin och en möjlig revidering av Finsam pekar på ett skifte där innovation förstås som en process som också omfattar styrning, implementering och samverkan.

Vi tror att intermediära aktörer avgörande blir viktiga i detta landskap. De fungerar som broar mellan policy och praktik, mellan forskning och verksamhet, och mellan olika sektorer. Även EU lyfter fram behovet av kontaktpunkter och kunskapsbärare som kan stödja spridning och lärande.

4 Övergripande reflektioner och rekommendationer

I detta kapitel sammanfattar vi våra övergripande reflektioner och rekommendationer utifrån kartläggningens resultat. Syftet är att ge vägledning för hur ett permanent nationellt kompetenscenter för social innovation i ESF+¹ kan utvecklas för att ta tillvara de möjligheter som växer fram i dagens policylandskap. Rekommendationerna utgår från uppdragets fokus: att identifiera policyförutsättningar för social innovation och belysa hur ett kompetenscenter bäst kan stödja utvecklingen av långsiktiga, inkluderande och systempåverkande lösningar.

Rekommendationerna är strukturerade i tre tematiska perspektiv:

- **Strategisk inriktning:** vad ett nationellt kompetenscenter bör fokusera på innehållsmässigt
- **Organisering:** hur verksamheten kan bedrivas och samspele med omgivande aktörer
- **Finansiering:** vilka resurser och stödformer som krävs för att möjliggöra långsiktigt arbete med social innovation, och vilken roll som kompetenscentret kan spela för att stärka det finansiella ekosystemet

Reflektionerna bygger på våra analyser av aktuella trender, styrsignaler och reformer, egna kunskaper och erfarenheter, samt dialoger med nyckelaktörer inom offentlig sektor, civilsamhälle och forskningsmiljöer.

4.1 Strategisk inriktning och funktion för ett fortsatt relevant nationellt kompetenscenter

För att förbli relevant i en tid av samhällelig omställning behöver det nationella kompetenscentret adressera de behov som växer fram hos både medborgare och beslutsfattare. Särskild vikt bör läggas vid att stödja utveckling och förankring av arbetssätt i sammanhang där samverkan mellan sektorer, samhällsnivåer och förvaltningsområden efterfrågas, men ännu inte är etablerad.

Ett antal aktuella policyinitiativ, som den nya socialtjänstlagen, strategin för ansvarsfull innovation och ökade satsningar på utfallsorienterade arbetssätt, understryker behovet av stöd i implementering. Många kommuner, regioner och andra samhällsaktörer saknar fortfarande tydlig vägledning för hur samverkan i praktiken ska utformas kring komplexa sociala utmaningar.

I detta sammanhang bör kompetenscentret fungera som en drivande nod för kunskapsförmedling och metodutveckling som möjliggör social innovation i vardagens praktik. Det handlar inte främst om att använda begreppet "social innovation", utan om att tillämpa arbetssätt som genomsyras av samverkan, inkludering, användarbehov och nytänkande. När sådana principer integreras i styrning, finansiering och organisering ökar förutsättningarna för verklig och varaktig samhällsförändring.

Med den erfarenhet och expertis som byggts upp, både självständigt och i samverkan med MSI, har kompetenscentret goda möjligheter att stötta aktörer i att möta komplexa utmaningar tillsammans. Genom konkret stöd i utveckling, testning och införande av nya arbetssätt, exempelvis genom inkluderande metoder, strukturer för lärande och rådgivning i innovationsprocesser, kan centret bidra till att ambitioner omsätts i hållbar praktik.

¹ [Europeiska socialfonden+ 2021–2027 - Svenska ESF-rådet](#)

4.2 Organisering för att möjliggöra implementering, samverkan och lärande

För att kunna bidra till långsiktig samhällsförändring behöver det nationella kompetenscentret organiseras på ett sätt som gör det rustat att möta komplexa utmaningar i praktiken. Det innebär att utveckla en intern struktur som kombinerar kapacitet för metodstöd med en systematisk förmåga att samla, analysera och sprida lärdomar från olika insatser och sammanhang.

Samtidigt behöver centret stödja extern organisering och samverkan – alltså hjälpa aktörer i systemet att utveckla och etablera arbetssätt som främjar gemensamt ansvarstagande och hållbara lösningar. Trots många pågående initiativ saknas i dag fungerande strukturer för att koppla lokal utveckling till nationell policy. Kompetenscentret kan här fungera som en viktig brygga mellan praktik och strategi, särskilt genom att stödja implementering, spridning och anpassning av beprövade arbetssätt.

Det är särskilt relevant för kommuner, regioner och andra utförare som ofta förväntas samverka men saknar tillräckliga resurser och konkreta verktyg. Genom att erbjuda praktiskt stöd – till exempel vid formulering, genomförande och uppföljning av insatser – stärker centret dessa aktörers innovationsförmåga och kapacitet att arbeta långsiktigt.

För att detta ska ge verklig effekt bör kompetenscentret arbeta utifrån ett gemensamt ramverk för uppföljning, dokumentation och erfarenhetsåterföring inom social innovation. Ett sådant ramverk stärker lärande över tid, ökar transparensen och förbättrar möjligheterna till utvärdering, spridning och skalning av fungerande lösningar.

Slutligen behöver centret även i sin interna struktur motverka en alltför snäv innovationslogik som enbart fokuserar på det nya. Genom att uppmärksamma och vidareutveckla även redan fungerande metoder kan det bidra till en mer balanserad innovationssyn, där förbättringsarbete och fördjupning ges lika stor vikt som nyskapande.

4.3 Långsiktig och samordnad finansiering för att stärka kompetenscentrets roll

För att kompetenscentret ska kunna spela en strategisk och långsiktig roll i utvecklingen av social innovation krävs en stabil och förutsägbar finansiering. Det handlar inte bara om resurser för drift, utan om att skapa en organisatorisk grund som möjliggör kontinuerligt stöd till aktörer i systemet – över tid och oberoende av enskilda projektcykler.

Parallellt med detta finns ett behov av att stärka finansieringsmöjligheterna för social innovation generellt. Många initiativ är idag beroende av tillfälliga projektmedel, vilket försvårar uppbyggnaden av hållbara strukturer och förankrade arbetssätt. För att överbrygga detta gap krävs samordnad, strategisk och långsiktig finansiering. Ett verktyg som väcker växande intresse i detta sammanhang är blandfinansiering (blended finance), där offentliga, privata och ideella aktörer gemensamt mobiliserar resurser för att möta komplexa samhällsutmaningar.

Internationellt finns flera exempel på hur blandfinansiering kan användas för att möjliggöra sektorsövergripande satsningar. Finland har testat sociala utfallskontrakt med stöd från ESF+, Portugal kombinerar EU-medel och privat kapital genom programmet *Parcerias para o Impacto*², och Storbritannien har etablerat strukturer för sociala investeringar via Better Society Capital³ (tidigare Big Society Capital). EU:s InvestEU-program⁴ erbjuder dessutom garantier till projekt som förenar offentliga och privata medel för social innovation. I Sverige är sådana modeller fortfarande relativt outvecklade, men potentialen är stor.

²[Partnerships for Impact | Portugal Inovação Social](#)

³[Better Society Capital](#)

⁴[InvestEU Programme - European Union](#)

Kompetenscentret kan här bidra med vägledning och kapacitetsstärkande insatser, exempelvis genom att stötta aktörer i att formulera projekt, bygga partnerskap och följa upp resultat – något som ofta krävs för att kunna ta del av nationella och europeiska finansieringsprogram såsom ESF+, Vinnova eller regionala utvecklingsmedel. Det inkluderar även stöd till sociala företag och idéburna organisationer som verkar inom områden som vård, omsorg, trygghet och inkludering.

Utöver detta finns ett behov av ökad nationell samordning kring finansieringsfrågor kopplat till social innovation. I dagsläget är ansvarsfördelningen otydlig, vilket riskerar att försvåra koordinering mellan olika politikområden. Här kan kompetenscentret spela en viktig roll i att synliggöra behov, samla aktörer och bidra till bättre samordning mellan exempelvis social-, innovations- och arbetsmarknadspolitiken.

För att ett nationellt kompetenscenter ska kunna fylla denna strategiska funktion krävs dock mer än finansiell samordning, det krävs även ett långsiktigt politiskt stöd. En växande medvetenhet om social innovations betydelse i reformområden som socialtjänst, folkhälsa, civilt försvar och arbetsmarknad kan skapa möjligheter att tydligare positionera centret som en resurs för implementering. Det skulle i sin tur kunna bana väg för en långsiktig nationell förankring.